

KARINCANIN SU İÇTİĞİ (2002)

YAŞAR KEMAL (1923 – 2015)

Genel Bakış

Bir Ada Hikâyesi dörtlemesinin ikinci cildi olan *Karınca'nın Su İçtiği* adlı eser, ilk defa 2002 yılında *Adam Yayınları* tarafından kitap halinde yayımlanır. Yazar söz konusu edilen eserini eşi Thilda Kemal'e ithaf etmiştir. Eserin muhtevasıyla ilgili YKY bünyesinde yayımlanan 5. baskının arka kapağında şu ifadeler yer verilmiştir: "Bir Ada Hikayesi dörtlüsü, savaşlardan, kıyımlardan, sürgünlerden arta kalan insanların, Yunanistan'a gönderilen Rumların boşalttığı bir adada yeni bir yaşam kurma çabalarını konu alır. Umut, dörtleminin başkahramanıdır. Karınca'nın Su İçtiği, beklemenin ve sabrın romanıdır. Savaştan dönmeyen yakınlarını bekleyen kadınların, yurduna dönmeyi bekleyen sürgünlerin, denizi bekleyen balıkçıların, aşkı bekleyen yüreklerin sonsuz bir sabırla hayata duydukları inanç, adanın doğasına, insanlarına duyulan sevgiyle aydınlanır". I. Dünya Savaşı'nın ardından Türkiye ve Yunanistan devletleri arasında imzalanan Mübadele Antlaşması sonucunda birçok insan yurtlarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Karınca Adası ve çevresinde geçen anlatıda rol oynayan her karakter doğup büyüdüğü yurdunu terk etmiştir. Savaşlar, sürgünler, katliamlar gibi derin acılar yaşamış olan karakterler için Karınca Adası yeni bir başlangıç, yeni bir umuttur. Anlatıda savaş, göç ve sürgün konuları çeşitli karakterler üzerinden dönemin farklı olayları temel alınarak işlenir. Anlatıda rol oynayan her karakter geçmişin ağır travmalarıyla yüzleşmeye ve kendilerine yeni bir hayat kurmaya çalışmaktadırlar. Bütün imkansızlıklara ve acılara rağmen anlatı kişileri umuda sarılırlar ve geleceğe umutla bakmaya çalışırlar. Eser 508 sayfadan oluşmaktadır.

Özet

Poyraz Musa, Vasili, Lena, Kadri Kaptan ve Melek Hatun Karınca Adası'na yerleşip düzenlerini kurmaya başlamışlardır. Kayığıyla adaya gelen bir adamın Poyraz Musa'yı öldürmek için gönderildiği düşünülür. Adamın adı Kerim'dir. Kerim'in bakışlarından ve dış görünüşünden kendisini öldürmek için geldiğini anlamış olan Poyraz Musa ölümden korkar ve tedirgin bir ruh haliyle hayatına devam eder. Yunanistan'ın çeşitli bölgelerinden adaya gönderilen mübadillerin çoğu, ada şartlarını beğenmedikleri için oradan ayrılır. Geçmişte büyük acılar yaşamış olan Hüsman, adanın cennetten farksız olduğunu düşünür ve ailesiyle birlikte adaya yerleşir. Ardından Karadenizli bir balıkçı olan Nişancı Veli de adaya gelir. Nişancı Veli, Poyraz Musa ve Vasili'yle birlikte balık avına çıkmaya başlar. Onun balıkçılıktaki yeteneklerine herkes hayran kalır. Daha sonra Girit'ten de bazı mübadiller adaya gelir ve kısa sürede çoğu adadan ayrılırlar. Girit'in eşrafından olan Musa Kazım Ağaefendi adada kalmaya karar verir ve adanın diğer erkekleriyle birlikte at yetiştirmeyi planlar. Birkaç defa adaya gelen Kerim, Poyraz Musa'ya öfkeli bir şekilde baktıktan sonra adadan ayrılır. Bu durum Poyraz Musa'yı daha fazla tedirgin eder ve Poyraz Musa Kerim'e karşı önlemler almaya karar verir. Adadaki dostları Poyraz Musa'ya onu koruyacaklarını ve korkmasının gereksiz olduğunu söylerler. Oldukça kötü şartlarda adaya yerleşmiş olan mübadillere yardım edilir. Adada sınırsız bir paylaşım ortamı vardır. Yemekleri birlikte yerler ve isteyen istediği evde kalır. Ali Çavuş aracılığıyla Nişancı Veli'ye Rumlardan kalma bir tekne alınır. Adaya göç eden önemli karakterlerin göç hikayeleri anlatılır. Adaya yerleşen çoğu karakter sevdiklerini geride bırakmış ve memleketlerini terk etmişlerdir. Adaya gelen Kavlakzade Hacı Remzi Elia'nın çiftliğinin kendisine ait olduğunu söyler ve Yüzbaşı aracılığıyla çiftliğe el koymak ister. Fakat çiftliğe göz kulak olan İsmail Usta, çiftliğin Elia'ya ait olduğunu ve onun geri döneceğini söyler. Kavlakzade Remzi konağı yıktırır ve İsmail Usta Yüzbaşı tarafından dövülür. Elia'nın atlarını satmış olan İsmail Usta'dan atların parası istenir. Parayı vermeyi kabul etmeyen İsmail Usta Yüzbaşı'nın emriyle jandarmalar tarafından dövülür. Öldüğü sanılan İsmail Usta bir çukura atılır. İsmail Usta'nın askerlik arkadaşı onu çukurda bulur ve Hayri Efendi'nin evine götürülür. Yapılan müdahaleler sonucunda İsmail Usta ölümden kurtarılır. Savaş sırasında askerden kaçmış ve Rumlara için casusluk yapmış olan Kavlakzade Hacı Remzi, savaşın ardından kahraman ilan edilmiş ve Halk Partisi tarafından kendisine kasabada yöneticilik görevi verilmiştir. Çeşitli düzenbazlıklarla Rumlardan kalan mülkleri talan etmeye çalışan Kavlakzade Remzi Poyraz Musa'dan çekinmektedir. Kavlakzade Hacı

Remzi Poyraz Musa'nın düşmanlarıyla ilişki halindedir. Adalılar paylaşma ve dayanışmayla kendilerine yeni bir hayat kurmaya çalışmaktadırlar. Adaya yeni gelen kişilere her türlü yardım yapılmaya çalışılır.

Kişiler

Poyraz Musa Anlatının başkarakteri olan Poyraz Musa, adaya yerleştikten sonra yeni gelenleri teşvik eder ve eşgüdümle. Adadaki yardımlaşma ve paylaşma düzenini örgütler. Bedevi Emirinin adamlarından olan Kerim tarafından bulunmasının ardından öldürülme korkusu yaşar. Musa Kazım Ağaefendi'nin kızı Zehra'ya aşık olur. Adada mutlu ve refah bir yaşam ortamının oluşması için elinden geleni yapar.

Nişancı Veli Karadenizli bir balıkçı olan Nişancı Veli, adaya yerleşen mübadillerden biri olur. Savaşa giden üç oğlu geri dönmemişlerdir ve eşi Sultan, oğullarının geri döneceği umuduyla köye gider. Torunlarıyla birlikte adada yaşamaya başlayan karakter, Poyraz Musa ve Vasili'yle birlikte balığa çıkar. Çoğu zaman iç monologlarıyla yazarın sözcülüğünü yaptığı görülür.

Kavlakzade Hacı Remzi Anlatının kötücül karakteri savaş sırasında askerlikten kaçmış ve Rumlar için casusluk yapmıştır. Savaşın ardından nüfuslu tanıdıkları aracılığıyla makam sahibi olmuş ve gücünü kullanarak Rumlardan kalan mülkleri talan etmeye başlamıştır. Çıkarlarını korumak ve geliştirmek için ırkçı söylemlerde bulunur, inanç istismarı yapar.

Zehra Poyraz Musa'ya aşık olan kadın karakter, babası Musa Kazım Ağaefendi ve ailesiyle birlikte Girit'ten Karınca Adası'na gelmiştir. Poyraz Musa da Zehra'ya aşık olur ve Zehra onun için adeta takıntılı bir tutku haline gelir. Herkesi etkileyecek kadar güzeldir ve Amerikan kolejinde eğitim almıştır. İki aşık uzun bir süre birbirlerine açılmazlar ve birbirlerine karşı besledikleri düşünceler ve duygular iç monologlarla da anlatıcı tarafından aktarılır.

Musa Kazım Ağaefendi Girit'in eşraf sınıfından olan anlatı kişisi çiftlik sahibidir ve at yetiştiriciliği yapmaktadır. Geldiği adayı ve adalıları sürekli methetmesine rağmen memleketine özlem duyar ve devamlı olarak geri dönmenin hayalini kurar. Bir Alevi dedesi olan Musa Kazım'la Melek Hatun arasında bir aşk başlar.

Anlatıda rol oynayan diğer karakterlerin isimleri şunlardır:

Olumlu karakterler: Vasili, Lena, Melek Hatun, Baytar Cemil, Hüsmen, Hayri Efendi, Ali Çavuş, İsmail Usta, Kadri Kaptan, Abdülvahap Bey, Tapucu Talip, Üzeyir Han, Cafer, Şerife Hatun, Kör Salih, Dengbej Uso, İbrahim Onbaşı vd.

Olumsuz karakterler: Yüzbaşı, Jandarmalar, Çavuş, Kerim, Vali (Van'daki), Kaymakam (Van'daki) vd.

Öykü

Tetikçi Kerim'in Poyraz Musa'yı Bulması Menevişlenen ve beyaz ışıkların aydınlattığı denizde kayığıyla ilerleyen adam, suskun ve yorgundur. Uzun zamandır kürek çektiği her halinden bellidir. Yoğun çabaların ardından ufukta varmak istediği adayı görür. Adayı gören adam biraz daha fazla şevkle kürek çekmeye devam eder. Adanın bir tepesinden kayığı gören Vasili, Lena'yla Poyraz Musa'ya birisinin gelmekte olduğunu haber verir. Vasili adaya doğru gelen kişinin Poyraz Musa'yı öldürmekle görevlendirilmiş bir tetikçi olduğunu anlar. Zira Poyraz Musa da, adaya varmaya çalışan adamlarla benzer bir durumda adaya gelmiştir. Vasili, sisin içinde kaybolan adamı adanın her yerinde aramaya başlar. En sonunda adamın kayığını nar ağaçlarının olduğu bölgede bulur ve Poyraz Musa'yı da alıp oraya gider. Vasili, uykuya dalmış olan adamı hemen öldürmek ister. Fakat Poyraz Musa Vasili'ye, uyuyan bir kişiyi öldürmenin doğru olmadığını ve belki de onun sandıkları kişi olmadığını söyler. Nar ağacına sırtlarını dayayan iki arkadaş adadaki yaşam, yılanlar, kırlangıçlar ve leylekler hakkında konuşurlar. Poyraz Musa yılanların kırlangıç yuvalarına ulaşmalarından endişe etmektedir. Kaba Ada'da yaşayan mavi keçilerin Hz. Hızır'a ait olduğuna inanılır. Bundan dolayı rivayetleri bilen yerliler keçilere dokunmamaktadırlar. Poyraz Musa Vasili'ye Kaba Ada'ya yerleşebileceklerini söyler. Fakat Karınca Adası'nın sunduğu imkanlar diğer adaya göre daha uygundur. Beyaz benekli uzun bir yılan adamın üzerine çıkar ve orada uyur. Eve geri dönen Poyraz Musa, sahilde uyuyan adamın kendisini öldürmeye gelmiş olduğundan emindir. Zira adamın dış görünüşü çöl insanlarınkine benzemektedir.

Kerim'in Poyraz Musa'yla Tanışıp Adadan Ayrılması

Ertesi sabah Lena Poyraz Musa'yı uyandırır ve adamın onu görmek istediğini söyler. Lena Poyraz Musa'ya adamı görür görmez öldürmesini, eğer kendisi yapamayacaksa Vasili'nin bunu yapabileceğini söyler. Poyraz Musa Lena'ya adamı tanımadıklarını ve sakin olmaları gerektiğini söyler. Poyraz Musa adamı dostane bir şekilde karşılar. Adam, savaş yıllarında kardeşini bu bölgede kaybettiklerini ve onu aramak için adaya geldiğini söyler. Adam Poyraz Musa'ya adada başka insanların yaşayıp yaşamadığını sorar. Poyraz Musa adama kediyi gösterir ve kendileri dışında bir de Abbas'ın olduğunu söyler. Abbas ismini duyan Kerim sessiz bir şekilde "buldum" der. Fakat onun ne söylediğini kimse duymamıştır. Teknesiyle adaya gelen Kadri Kaptan'ı gören Kerim kasabaya gitmek istediğini söyler. Poyraz Musa Kerim'i Kadri Kaptan'a teslim eder ve ondan Kerim'i kasabaya götürmesini rica eder.

Adadaki Günlük Yaşam

Kerim'in Kadri Kaptan'ın teknesiyle gidişini izleyen Poyraz Musa derin düşüncelere dalar. Lena Poyraz Musa'nın onu neden öldürmediğine anlam veremez. Lena'ya göre Kerim, Abbas'ı bulduğunu Emire haber verecek ve daha fazla adama geri dönecektir. Vasili'yle Poyraz Musa bahçe işlerini hallederler. Lena, akşam yemeği için onlara mercimek köftesi yapar. Bahçe işlerini bitiren ikili yemeklerini yemelerinin ardından yataklarına girip uyurlar. Ertesi sabah iki arkadaş kayıklarına binip Kaba Ada'ya giderler ve balık tutmaya başlarlar. İnanışa göre Barba Dimitri adındaki bir kadın, Hz. Hızır'ın mavi keçilerinin sütlerini sağıp içerek yüz yirmi beş yaşına kadar sağlıklı bir hayat yaşamıştır. Fakat bir gün keçilerden süt sağarken tepeden aşağıya düşmüş olan Barba Dimitri hayatını kaybetmiştir. Yerliler onu Hz. Hızır'ın öldürdüğüne inanmaktadırlar. İki arkadaş yakaladıkları levrekleri pişirip yerler. Akşam geç saatlerde adaya dönmüş olmaları üzerine Lena onlara kızar. Onları sahilde karşılayan kedi, onları görür görmez miyavlamaya başlar. Vasili Abbas'a (kedi) balıklardan artan kalanları verir.

Adaya Gelip Giden Mübadillerin Durumu

Ertesi sabah üçlü, insan sesleriyle uyanırlar. İskeleye büyük bir vapur yanaşmış ve kravatlı bir adam mübadillere adayı tanıtılmaktadır. Vasili, Poyraz Musa ve Lena yeni gelenleri selamlarlar. Fakat Poyraz Musa onların hallerinden ve bakışlarından adada uzun süre kalmayacaklarını anlar ve bu konuda haklı çıkar. Yunanistan'dan gelen çoğu muhacir çiftçi ya da hayvancıdır. Adanın küçüklüğünü ve yeteri kadar toprak olmadığını gören muhacirler, burada hiçbir şey yetiştiremeyeceklerini düşünerek geldikleri gibi adadan ayrılırlar. Adaya gelen her muhacir memleketlerinden zorla koparıldıklarını ve adaya zorla getirildiklerini söylerler. Yunanistan ve Türkiye arasında gidip gelen vapurlar, adalara yeni iskancıları yerleştirmeye çalışırlar fakat adayı gören çoğu kişi götürüldükleri adada yaşamak istemez. Muhacirlerin çoğu şanslarını Anadolu'da dener. Belirli bir alanda ustalaşmış olan zanaatçılar da İstanbul'a gitmeyi tercih ederler. Kadri Kaptan'ın annesi Melek Hatun adaya gelen muhacirlere, adaya nasıl yerleştiğini ve Kaz Dağları'nın hikayesini anlatır. Kaz Dağları'ndaki Türkmen aşiretleriyle yaşamış olan Melek Hatun, eşi Çanakkale Cephesi'nde öldükten sonra Kadri Kaptan'la birlikte kasabaya yerleşmiştir.

Hüsmen ve Ailesinin Adaya Gelmesi

Ertesi gün adalı erkekler balığa çıkarlar, kadınlarsa çınar ağacının altına giderler. Melek Hatun iskeleye yanaşan teknedeki inen aileyi çınar ağacının altına getirir. Melek Hatun Hüsmen'e adada kimlerin yaşadığını ve kendi geçmişini anlatır. Rivayete göre Kaz Dağları'nın adı, Sarı Kız adındaki bir kadının dağlarda kaz gütmesi sonucunda verilmiştir. Bazı Hristiyanlara göre Sarı Kız adı verilen kişi Meryem Ana'dır. Daha önce adaya gelmiş olan Hüsmen, diğer adaları da gezdikten sonra Karınca Adası'nda kalmaya karar vermiştir. Adalılar onları dostane bir şekilde ağırlarlar ve onlara istedikleri eve yerleşebileceklerini söylenir. Hüsmen ve ailesi için adada uygun bir ev aranmaya başlanır. Yunanistan'dan Türkiye'ye vapurla gelmiş olan aile oldukça kötü şartlarda yolculuk etmiş ve yaşlıların çoğu olumsuz koşullardan dolayı hayatlarını kaybetmişlerdir. İlk olarak Anadolu'nun bozkırında yaşamaya çalışmış olan aile, yaşlılarını orada kaybetmiş ve onları gömecek bir yer bile bulunamamıştır. Ailesini benzer bir şekilde kaybetmiş olan Melek Hatun, onların durumunu anlar ve onların ölümlerini adaya getireceklerini söyler.

Hüsmen ve Ailesinin Göç Sırasında Yaşadığı Zorluklar ve Adaya Yerleşmeleri

Adadaki erkekler balık tutarak gıda gereksinimini giderirler. Kadınlarsa yemek yapma ve temizlik işleriyle uğraşırlar. Nar ağaçlarının yakınlarında oyun oynayan çocuklar uçan bir yılan gördüklerini söylerler. Ardından onu yakalamak amacıyla tekrardan nar ağaçlarının yanına giderler. Melek Hatun çocukların hayal kurduklarını ve aslında var olmayan şeylerin peşinden koştuklarının farkındadır. Melek Hatun çocukların hayal güçlerine hayrandır. Uzun bir süre Hüsmen ve ailesi için uygun bir ev aranır. Bütün servetini altına dönüştürmüş olan Hüsmen, göçebelik döneminde fırsatçılar tarafından defalarca dolandırılmıştır. Abdülvahap Bey'le görüşen Hüsmen, bir Napolyon altını karşılığında kendisine adanın dörtte birinin verilmek istendiğini söyler. Böylece göç sırasında ciddi miktarda dolandırılmış olduğunu

anlar fakat bu durum karşısında isyan etmez. Uzun arayışlar sonucunda Hüsmen, kendisi ve ailesi için uygun bir yer bulunduğunu söyler ve adada yaşayan diğer dostlarına Kaz Dağları'nı gösterir.

Nişancı Veli'nin Adaya Gelmesi ve Balıkçılıktaki Ustalığı Teknesiyle birlikte adaya doğru ilerleyen Kadri Kaptan'ın yeni bir kafile getirmekte olduğu fark edilir. Kafilde yer alan kişiler açlıktan ayakta bile zor durmaktadırlar ve onların üzerlerindeki kıyafetler çoktan birer paçavraya dönüşmüştür. Poyraz Musa Kadri Kaptan'a yeni gelenlerin durumlarını sorar. Abdülvahap Bey Kadri Kaptan'dan muhacir grubunu alıp Poyraz Musa'nın yanına götürmesini rica etmiştir. Poyraz Musa yeni gelen kafile için şerbet ve yemek yaptırır. Kalacak yer olarak onlara, Tanasi'nin evi hazırlanır. Yeni yerleşimcilere uygun bir yer bulunana kadar Tanasi'nin evinde kalmalarına karar verilir. Adalılar, yeni gelen yerleşimcilerin beslenme ve konaklama ihtiyaçlarıyla ilgilenirler. Kafilenin en yaşlı karakteri olan Nişancı Veli, aradan dört gün geçtikten sonra Poyraz Musa ve diğerleriyle birlikte balığa çıkmak ister. Poyraz Musa Nişancı Veli'ye biraz daha dinlenip kendine gelmesini söyler. Karadenizli olan Poyraz Musa meşhur bir balıkçı ustasıdır. Poyraz Musa'ya savaş döneminde en iyi balıkları kendisinin tutmuş olduğunu ve bu konuda şöhret olduğunu söyler. Poyraz Musa ve Nişancı Veli arasında geçen kısa süreli bir tartışmanın ardından balık avına çıkılır. Uzun yıllar boyunca bu denizde avlanmışçasına balık tutan Nişancı Veli, herkesi şaşırır. Fakat uzun süredir balık avına çıkmamış olduğu için kısa sürede yorulur ve işe ara verir. Bir ay boyunca her gün balığa çıkarak eski formuna kavuşacağını söyler. Yeteri kadar balık tutulmasının ardından adaya dönülür. Elindeki bıçakla balıkları temizlemeye başlayan Nişancı Veli'nin el çabukluğu ve becerisi herkesi yeniden şaşırır. Herkes onun usta bir balıkçı olduğuna ikna olur. Fakat Poyraz Musa Vasili'ye, Nişancı Veli'nin daha önce Ege'de avlanmış olduğundan şüphelendiğini söyler. Zira Nişancı Veli mercanlıkları eliyle koymuş gibi bulmuştur.

Kıyafetsiz Gurubun Giydirilmesi Balıklar pişirilir ve sofraya hazırlanır. Fakat kıyafetleri paramparça olmuş olan Tanasi'nin evindeki mübadiller dışarı çıkmaya utanırlar. Poyraz Musa onlara elbise alınması gerektiğine karar verir. Melek Hatun'un ihtiyaç sahiplerine kıyafet dikip dikemeyeceği sorulur. Melek Hatun erkeklere gerekli eşyaların listesini verir ve Kadri Kaptan'ın teknesiyle kasabaya gidilir. Hayri Efendi'nin dükkanına giden grup, basmalar, pazenler, kumaşlar, makaralar, iğneler, iplikler ve dikiş makinası satın alır. Çocuklarını Çanakkale Cephesi'nde kaybetmiş olan Hayri Efendi, istenen şeyleri onlara en ucuz fiyattan verir. Alınan eşyaların adaya götürülmesiyle yoğun bir mutluluk ortamı oluşur. Vasili çocuklar için şeker de getirmiştir. Beklenmeyen sürpriz sayesinde adalıların sevinci katbekat artar. Vasili'nin getirdiği şekerleri gören yaşlılar çocuksu bir sevince kapılırlar. Melek Hatun kıyafeti olmayan kişiler için dikiş makinasıyla kıyafetler dikmektedir. Ona Hatçe adındaki genç bir kız yardım etmektedir. Nişancı Veli'nin kıyafetleri bitirilir ve giyeceği çizmeler getirilir. Yıkanmadan önce yeni kıyafetlerini giymek istemeyen Nişancı Veli, Poyraz Musa ve Vasili tarafından kokulu sabunla yıkanır. Temizlenen Nişancı Veli yeni kıyafetlerini giyer. Diğer adalıların ayakkabı ve kıyafet ihtiyacını gidermek için erkekler kasabaya yeniden giderler. Hayri Efendi Abdülvahap Bey'le görüşür. Adadaki muhacirlerin durumunu öğrenen yöneticiler gözyaşları içinde kalırlar. İlgili makamlarla iletişime geçilir ve ihtiyaç sahiplerine ayakkabıyla para yardımı yapılır. Getirilen ayakkabılarla adaya yerleşen herkesin giyim ihtiyacı karşılanmış olur.

Poyraz Musa'nın Memleketini Terk Edip Adaya Gelmesi Anlatı zamanında geriye dönüş gerçekleşir ve Nişancı Veli'nin geçmişi üzerinde durulur. Karadeniz'in bir köyünde karşılaştığı güzel bir kızın peşine takılmış olan Nişancı Veli, onu evine kadar takip eder. Bir süre sonra eve gelen Nişancı Veli, kızı babasından ister. Baba, balıkçılık gibi tehlikeli bir iş yapan Nişancı Veli'ye kızını vermek istemez. Fakat Nişancı Veli kızın babasını, kızına çok iyi bakacağı konusunda ikna eder. Sultan Nişancı Veli'yle evlenmek ister. Teknesi, evi ve tarlaları olan Nişancı Veli, bütün malvarlığını satıp köye yerleşir. Sultan'ın istediği yerde bir ev yapılır ve evli çift mutlu mesut yaşamaya başlar. Bir süre sonra çiftin dünyalar güzeli bir oğlu olur. Nişancı Veli'nin Sarıkamış'a gitmiş olan oğlunun künyesi getirilir. Bir süre sonra yaşadıkları köy, zorunlu göç kapsamında göçmenlere tahsis edilir. Bunun üzerine aile topraklarını terk etmek zorunda kalır ve yaşayacak yeni bir yer arar. Eşinin izini kaybetmiş olan Nişancı Veli, onun köye döndüğüne inanmaktadır. Lena da, Çanakkale'ye gitmiş olan oğullarının Mustafa Kemal Paşa'nın yanında çalıştıklarına inanmaktadır. Poyraz Musa Nişancı Veli'ye, bir gün köye gidip eşini geri getireceklerine söz verir.

Baytar Cemil'in Memleketini Terk Edip Adaya Gelmesi Anlatıda yeniden zamanda geriye dönüş olur. Van'da doğmuş olan Baytar Cemil, Rus ordularının saldırılarından dolayı memleketini terk etmek zorunda kalmıştır. Yüzyıllarca beraber yaşamış olan Ermenilerle Kürtlerin dostluğu üzerinde durulur ve onların insancıl gelenekleri anlatılır. Türkler, Kürtler, Ermeniler ve Yezidiler barış içinde Van'da yaşarlarken hiç beklemedikleri bir anda kendilerini ateş çemberinin içinde bulmuşlardır.

Bundan dolayı Van'ın yerlileri memleketlerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Bir zamanlar oldukça hareketli ve rengarenk olan şehrin bir harabeye dönüşmüş olması Baytar Cemil'i derinden sarsmıştır. Yaşanan acıların baş sorumlusu olarak Enver Paşa gösterilir. Zira Sarıkamış'ta şehit olan doksan bin Osmanlı zabiti, onun verdiği emir sonucunda hayatlarını kaybetmişlerdir. Sarıkamış'ta ölen askerlerin çoğu donarak ya da pireler tarafından yenilerek ölmüşlerdir. Yaşanan acılar, çeşitli vakalar ve psikolojik tahlillerle okura yansılır. Savaşın bütün olumsuz etkileri Van'a yansımış ve yerliler memleketlerini terk etmişlerdir. Baytar Cemil savaştan döndükten sonra, ailesinin ve akrabalarının evlerine gitmiş fakat kimseyi bulamamıştır. Hüsrev Paşa Camisi'ne giden Baytar Cemil, mey çalan Sofi'yle karşılaşır. Sofi Baytar Cemil'e, katledilmekten korkan yerli halkın şehri terk ettiğini ve bölgede yaşayan neredeyse kimsenin kalmadığını söyler. Bir zamanlar görkemli kutlamaların ve şenliklerin yapıldığı kasaba hayalet kente dönüşmüştür. Balıkçı Kirkor'la görüşmek isteyen ikili Van Gölü'ne gider. Fakat Kirkor'u orada bulamazlar. Zira Ermeniler, Kürtler ve Yezidiler, Rus ve Osmanlı zabitlerinden korkmaktadırlar. Savaş ortamı insanların yüreklerini taşlaştırmış ve eski dost kavimler birbirlerine düşman olmuşlardır. Sofi Baytar Cemil'e şehri terk etmesini önerir. Atının üzerinde şehrin içinde gezinin Baytar Cemil, Ermeni, Kürt ve Yezidi çocukların kasabalılarla çatıştıklarına şahit olur. Hatta kasabalılar tarafından yakalanan bazı çocuklar, büyük çukurlara atılıp açlığa terk edilmişlerdir. I. Dünya Savaşı'nın neden olduğu eseniksiz ortam bütün insanlığı kutsalsızlaştırmıştır. Vahşet her yerdedir. Öncelikle Kaymakam'ın yanına giden Baytar Cemil, çukura atılmış olan ve öldürülen çocukların durumunu anlatır. Fakat Kaymakam söz konusu edilen çocukların ölmeleri gerektiğini söyler. Ardından Vali'yle görüşen Baytar Cemil, Kaymakam'dan almış olduğu yanıtların benzerleriyle karşılaşır. Yöneticilere göre kuyulara atılan çocuklar ölmelidirler. Atının üzerinde köye doğru ilerleyen Baytar Cemil bir çocuk kafilesiyle karşılaşır. Baytar Cemil çocuklardan birini yakalar ve kuyuya atılmış çocuklardan bahseder. Çocuklar Baytar Cemil'den kuyuya atılan çocukların yerlerini öğrendikten sonra, onları kurtaracaklarını ve iyileştireceklerini söylerler. Baytar Cemil önünde bilinmezliğe doğru yürüyen çocukları çaresizce izler.

Baytar Cemil'in Ailesini Araması Poyraz Musa, Kadri Kaptan'ın teknesiyle adaya gelen Baytar Cemil'i bütün sıcaklığıyla karşılar. Vanlıların göç ettikleri vilayetleri teker teker gezmiş olan Baytar Cemil ailesini hiçbir yerde bulamamıştır. Uzun zaman seyahat etmiş olan Baytar Cemil çok yorulmuştur. Bundan dolayı dinlenmeye çekilir. Baytar Cemil gibi memleketini terk etmiş olan Poyraz Musa, ailesini ve geçmişte işlediği suçları düşünür. Adaya gelmiş ve onu bulmuş olan Kerim'in, onu öldürüp öldürmeyeceğini düşünür. Savaşa ve sürgünlere lanet eder. Baytarlık yapan Cemil'le adadaki hayvanlar kontrol edilir. Arcılıktan anlayan Baytar Cemil'e kovanlarla ilgilenmesi rica edilir. Arcılık yaparak para kazanabileceklerini düşünen Poyraz Musa'ya Baytar Cemil, karanın uzak olduğunu ve arıların karaya gidip geri dönemeyeceklerini söyler.

Musa Kazım Ağaefendi ve Zehra'nın Adaya Gelişi Bir süre sonra adaya Girit'ten yeni bir kafile gelir. Musa Kazım Ağaefendi ailesiyle birlikte adaya gelmiştir. Vapur yolculuğu sırasında yaşadıkları sefaletten ve İzmir'deki yokluktan bahseder. Zira Yunan orduları İzmir'den geri çekilirlerken her yeri yakmışlardır. Uzun süre adada kalmaya niyeti olmayan Musa Kazım bir eve yerleştirilir. Kızlarına sandıkları boşaltıp öteberileri yerleştirmelerini bile söylemez. Çünkü en yakın zamanda Girit'e geri dönmeyi planlamaktadır. Poyraz Musa ile Vasili, yeni gelen aileye balık pişirip götürürler. Girit'te nüfuslu tanıdıkları olan Musa Kazım, bütün mülkünü Rum dostlarına emanet etmiştir. Musa Kazım özellikle at yetiştiriciliğiyle yakından ilgilenmektedir. Poyraz Musa Musa Kazım'a, kendilerinin de yakın zamanda adada at yetiştirmeye başlayacaklarını söyler. Vasili Kaz Dağları'nın eteklerinde at yetiştirmek için oldukça uygun bir düzlük bulmuştur. Musa Kazım iki arkadaşı pürdikkat dinlemektedir. Bir süre sonra Baytar Cemil de sohbe dahil olur. Çerkes asıllı olan Baytar Cemil'in asıl uzmanlık alanı atlardır. At yetiştirme düşüncesi en çok onu heyecanlandırır. Melek Hatun savaş döneminden önce Kaz Dağları'nın eteklerinde soylu atların yetiştirildiğini fakat savaş sırasında hepsinin telef olduklarını anlatır. Musa Kazım'ın kızı Zehra onların arasına katılır. Poyraz Musa'yla Zehra göz göze gelirler ve birbirlerine gülümserler.

Kerim'in Adaya Yeniden Gelmesi ve Poyraz Musa'nın Korkması Bir süre sonra adaya vapurla yeni bir kafile daha gelir. Poyraz Musa vapurun içinde Kerim'i görür ve onunla göz göze gelir. Kerim'in Bedevi Emirinin adamı olduğundan emin olan Poyraz Musa endişelenir ve ne yapması gerektiğini düşünmeye başlar. Poyraz Musa'ya öfkeli gözlerle bakan Kerim vapurdan inmez ve adadan uzaklaşır. Adaya gelen kafile Poyraz Musa'ya tapularını gösterirler ve evlerine yerleşmek istediklerini söylerler. Poyraz Musa konuştuğu adama Kerim'in vapurdan neden inmediğini sorar. Adam Poyraz Musa'ya Kerim'in yolculuk boyunca hiç konuşmadığını ve adaya yaklaşınca silahını çıkarıp namluyu adaya doğru doğrulttuğunu söyler. Vasili'yle Nişancı Veli Poyraz Musa'ya endişelenmemesini ve onu

korumak için ellerinden geleni yapacaklarını söylerler. Poyraz Musa Zehra'ya aşık olmuştur. Poyraz Musa Zehra'yla evlenip köyüne dönmenin hayalini kurar. Zehra'yla evlenmek, köyüne dönmek ve peşindeki tetikçilerden kurtulmak gibi romantik düşüncelere kapılır.

Poyraz Musa'nın Zehra'ya Aşık Olması ve Kerim'den Korkması Ardından Poyraz Musa ve diğer erkekler balık avlamak için Kaba Ada açıklarına giderler. Akşama doğru geri döndüklerinde tutulmuş olan balıklar ailelere dağıtılır. Ateş yakmaya çalışan Poyraz Musa'nın aklında Zehra vardır. Kısa bir süre sonra Zehra Poyraz Musa'nın yanına gelir ve sevdalılar yalnızca birbirlerine bakıp gülümserler. Poyraz Musa için Zehra adeta bir arzu nesnesi haline gelmiştir. Bedevi Emirinin tuttuğu tetikçiler tarafından öldürülmekten korkan Poyraz Musa, uyumakta epeyce zorlanır. Yağmurlu bir havada gezinmiş olan Poyraz Musa, Vasili ve Nişancı Veli tarafından bulunur. Vasili Poyraz Musa'yı evine götürüp onu kurular. Melek Hatun'la Vasili onunla yakından ilgilenirler.

Alışverişi İçin Kasabaya Gidilmesi Ertesi sabah yeniden balığa çıkılır. Adaya geri döndüğünde Poyraz Musa, Musa Kazım'ın misafiri olur. Zehra'yla Poyraz Musa utangaçlıklarından dolayı birbirlerinin yüzlerine bakamazlar. Poyraz Musa Musa Kazım'a sonsuz saygı gösterir ve onun Alevi olduğunu Melek Hatun'un onun elini öpüp niyazda bulunmuş olmasından anlamıştır. Musa Kazım yeni evine yeni eşyalar almak istemektedir. Ertesi gün ikili alışveriş yapmak amacıyla kasabaya giderler. Hayri Efendi onları Cafer adındaki bir eşya satıcısına yönlendirir. Dimitri adındaki bir Rumdan dükkanı emanet almış olan Cafer, dükkanı işletmektedir. Dimitri, bir gün kasabaya geri döneceği umuduyla ayrılmıştır. Poyraz Musa, Vasili ve Ali Çavuş, adalıların kullanabilecekleri bir tekne ararlar. En sonunda Nişancı Veli için uygun bir tekne bulunur. Bu arayış sırasında göçmenlerin yaşadığı acılara farklı karakterler üzerinden değinilir.

Nişancı Veli'ye Bir Tekne Satın Alınması Sabırsız bir halde iskelede yeni teknesinin getirilmesini bekleyen Nişancı Veli, kaybettiği oğullarını ve köye dönmüş olan eşini düşünür. Iskelede onlarla birlikte beklediğini hayal eder ve teknenin gelmesiyle birlikte her şeyin yoluna gireceğini düşünür. Bir türlü geri dönmemiş olan Poyraz Musa'ya Nişancı Veli oldukça sinirlenir ve ona küser. Kadri Kaptan'ın teknesi iskeleye yanaşır ve Poyraz Musa Nişancı Veli'nin yanına gelir. Poyraz Musa Nişancı Veli'ye onun için bölgenin en iyi teknesini satın aldıklarını söyler. Duyduklarına inanamayan Nişancı Veli çok heyecanlanır. Bir Çanakkale gazisi olan Ali Çavuş'un yanına gidilir ve tekne için gerekli malzemeler satın alınır. Hasan Usta'nın yardımıyla Rumlardan kalmış olan tekne tamir edilir. Tamirat sırasında gidilen adayı da gözlemleyen Nişancı Veli, mübadillerin evlerinden hiç dışarı çıkmadıklarını fark eder. Evlerinden hiç çıkmayan mübadillerle görüşüp kaynaşmaya çalışan Nişancı Veli, onların hayatına az da olsa renk katar. Nişancılıktaki ustalığını çevresindekilere gösteren Nişancı Veli herkesi hayrete düşürür. Bazıları onun eski bir eşkiya olduğuna kanaat getirir. Nişancı Veli'ye istediği silahlar ve kurşunlar da alınır. Teknenin tamirat ve bakım işleri tamamlandıktan sonra Karınca Adası'na geri dönülür.

Kavkazade Hacı Remzi'nin Mübadilleri Dolandırmaya Çalışması Adaya yeni gelen kafilenin içinde yer alan Şehmus Ağa'ya uygun bir ev bulunur. Önemli makamlarda yer alan kişilerle yakın ilişkileri olan Kavkazade Hacı Remzi, adamlarıyla birlikte adaya gelir. Poyraz Musa'dan çekinen Hacı Remzi, onun adada daha fazla kalıp kalmayacağını ve siyasete atılıp atılmayacağını soruşturur. Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan kasabanın reisliğine aday olmuş olan Hacı Remzi, adadan yeni yerler satın almak ister. Karınca Adası'ndaki bir muallim okulunu, kiliseyi satın almak isteyen Hacı Remzi, onları yıktırıp kereste malzemeleriyle doldurmak ister. Poyraz Musa Hacı Remzi'ye engel olmak istese de kilise yıkılır. Mektebi ve muallim okulunu Hacı Remzi'den satın alan Poyraz Musa, onları kurtarmayı başarır. Hacı Remzi, adada yeni yerler satın alıp mübadillere satmak ister. Fakat Mübadele Antlaşması'na göre Yunanistan'dan getirilen mübadiller kendilerine gösterilen yerlere ücretsiz bir şekilde yerleşmektedirler. Bu durum Hacı Remzi'yi epey rahatsız eder. Adalıları birbirlerine düşürmek isteyen Hacı Remzi, Vasili gibi Rumların I. Dünya Savaşı'nda Türklere karşı savaştıklarını söyler. Fakat Poyraz Musa Hacı Remzi'ye çoğu cephede Osmanlı Devleti'nin selameti için farklı kökenlerden insanların savaşmış olduklarını söyler. İrkçi söylemlerde bulunan Hacı Remzi, bölgedeki, hatta ülke sınırları içindeki, bütün kiliseleri yıktırmayı düşünmektedir. Hacı Remzi'yle uğraşarak daha fazla vakit kaybetmek istemeyen Poyraz Musa, kilise karşılığında adadaki okulu almak ister ve ikili bu konuda anlaşılır. Hacı Remzi Poyraz Musa'nın adaya neden yerleştiğini ve adaya yerleşen insanları neden koruduğunu düşünür. Nişancı Veli'nin de bir tür casus olduğuna kanaat getirir. Kiliseyi ve satın aldığı evleri yıktırdıktan sonra Hacı Remzi, sorduğu sorularla Nişancı Veli'nin canını sıkır. Nişancı Veli'ye saygı duyan ve ondan korkan Hacı Remzi adadan kaçarcasına ayrılır.

Poyraz Musa'nın Öldürülmekten Korkması Adanın diğer mülklerini Hacı Remzi'ye kaptırmak istemeyen Poyraz Musa ve diğerleri, adadaki bütün yapıları satın almaya karar verirler. Adalıları temsil eden bir kafile Abdülvahap Bey'le görüşmeye gider. Daha sonra adaya yeni bir kafile daha gelir. İçlerinde ünlü bir dengbeç olan Uso da vardır. Onun arıcılıktan anladığını öğrenen Poyraz Musa, kovanların bakım görevini Uso'ya vermek ister. Fakat Uso, destan söyleyiciliğinden vazgeçmek istemediği için, destan söylemediği zamanlarda kovanlarla ilgilenmesi konusunda anlaşılır. Bu olayların ardından Poyraz Musa devamlı olarak peşindeki tetikçileri düşünmeye başlar. Poyraz Musa'yı koruyacağına söz vermiş olan Vasili, adanın her yerinde yabancıları ve muhtemel tetikçi olabilecek kişileri arar. Poyraz Musa, kendisini her türlü badireden koruyacağına inandığı bir kuşu görmesi üzerine rahatlar. Bu kuşun koruyucu, haberci ya da gösterici olduğuna inanılmaktadır. Yaşadığı ölüm korkusu yüzünden gerçeklikten soyutlanmaya başlayan Poyraz Musa, Vasili'yle birlikte eskisinden daha fazla Kaba Ada'ya gitmeye başlar. Hz. Hızır'ın keçilerinin kurtuluş için kendisine yardım edebileceklerini umarak onlarla konuşmaya başlar. Akşamüzeri adaya dönüşüne üzerine büyük bir ziyafet çekilir. Uso kaval çalar ve bir destan okur. Uso'nun destanlarıyla kendilerinden geçen adalılar gerçeklikle olan bağlantılarını kaybeder ve geçmişin bulanık anılarında kaybolurlar.

Adalılarla Kavkazlı Hacı Remzi'nin Elia'nın Çiftliğine Sahip Olma Mücadelesi Musa Kazım'ın adada bir at çiftliği kurtmak istediğini söylemesi üzerine Elia'nın çiftliğine gidilir. Bu hususta Poyraz Musa Ağaefendi'nin evine ziyaret için gelir ve kapıyı Zehra açar. Birbirlerine aşık olan iki karakter heyecan içinde ayaküstü kısa bir sohbet gerçekleştirirler. At yetiştiriciliği için uygun bir çiftlik arayışına giren grup, Elia'nın çiftliğine göz kulak olan İsmail Onbaşı'yla görüşürler. İsmail Onbaşı'nın mübadele sırasında ve sonrasında yaşadığı hüznü olaylar üzerinde durulur. İsmail Onbaşı kendisine emanet edilen çiftliği korumak için yaptığı fedakarlıkları anlatır ve Hacı Remzi'nin çiftliği kaba kuvvetle ele geçirmek istediğini söyler. Çiftliği görmek için yola çıkan Musa Kazım, eski silah arkadaşı olan İsmail Onbaşı'yı bir çukurun içinde ölmek üzereyken bulur. İsmail Onbaşı, yaralarıyla ilgilenilmesi için, Sait Efendi'ye götürülür. Elia'nın çiftliğine sahip olmak isteyen Hacı Remzi, jandarmalarla birlikte çiftliğe gitmiş ve kendisine direnen İsmail Onbaşı'yı Yüzbaşı'ya dövdürmüştür. Sait Efendi İsmail Onbaşı'nın iyileşeceğini söyler fakat Musa Kazım, eski silah arkadaşının içine düşmüş olduğu durumdan dolayı derin bir üzüntü yaşamıştır. Babasının yaşadığı üzüntüyü fark eden Zehra, onunla ilgilenilmesi için Melek Hatun'dan yardım ister. Musa Kazım, önemli bir Alevi dedesi olduğunu bu zamana kadar herkesten gizlemiştir. Melek Hatun'un Musa Kazım'la ilgili verdiği bilgiler Zehra'yı oldukça şaşırtır. Zehra, Lena'yla Poyraz Musa'nın yanına gider ve babasının durumunu anlatır. Poyraz Musa da Hacı Remzi'nin İsmail Onbaşı'ya neler yaptığını Zehra'ya anlatır.

Poyraz Musa & Zehra – Melek Hatun & Musa Kazım'ın Aşkı Poyraz Musa, Emir Sultan'ın vermiş olduğu heykellerden yaptırdığı muskayı Zehra'ya gösterir. Fakat Emir Sultan Poyraz Musa'ya heykelleri kimseye göstermemesini ve yaşlandığında onları büyük oğluna vermesi gerektiğini söylemiştir. Zehra'ya verdiği değeri göstermek isteyen Poyraz Musa, bu sırrını onunla paylaşmıştır. Melek Hatun Zehra'nın Poyraz Musa'ya karasevdayla bağlandığını anlamıştır. Zehra da Musa Kazım'ın Melek Hatun'a aşık olduğunu ve rüyalarında onun adını sayıkladığını söyler. Adalıların başlarına gelen felaketlerin ayınlarının Giritlilerin de yaşadıklarını düşünmeye başlayan Musa Kazım daha da endişelenir. Elia'nın çiftliğini almakta kararlıdır ve Girit'e duyduğu özlem hiç azalmaz. Bir gün mutlaka oraya geri dönmek istemektedir.

Adalıların Elia'nın Çiftliğini Satın Almaları Poyraz Musa, Baytar Cemil ve Nişancı Veli, Musa Kazım'ın istediği çiftliği satın almak için kasabaya giderler ve Mal Müdürü Abdülvahap Bey'le bu konu üzerine görüşülür. Abdülvahap Bey gruba istedikleri yeri kolayca kendilerine satabileceklerini söyler ve çiftlik satın alınır. Ardından Üzeyir Han da sohbete dahil olur ve en yakın zamanda birkaç doktorun adaya yerleşecekleri müjdesini verir. Hacı Remzi'nin tezgahladığı düzenbazlıklardan ve adalılara yaşattığı zorluklardan haberdar olan yöneticiler, onu pek ciddiye almamaktadırlar. Hacı Remzi'nin adalılardan, özellikle de Nişancı Veli'den, korktuğunu söylerler. Poyraz ve arkadaşları, Hacı Remzi'nin İsmail Onbaşı'ya nasıl işkence etmiş olduğunu anlatırlar. O gece kasabaya geri dönlür ve büyük bir ziyafet düzenlenir. Yöneticilerle Hacı Remzi, Poyraz Musa'nın Mustafa Kemal Paşa tarafından özel olarak görevlendirildiğini düşünürler ve bundan dolayı ondan çekinmektedirler. Yaşadıkları korkudan dolayı yöneticiler Poyraz Musa'ya üç tane ada hediye etmeye niyetlenirler. Ancak Poyraz Musa onların bu teklifini geri çevirir.

Doktorların Adaya Gelmesi ve Yaşanan Acıların Hatırlanması Adada yaşayan halk, günlük işlerle uğraşmaya devam etmektedir. Girit'e geri dönmek konusunda ısrarcı olan Musa Kazım, Poyraz Musa'nın Zehra'ya beslediği duygulara zarar verir ve gelecek planlarını sürüncemede bırakır. Bir gün,

gelecekleri daha önceden haber verilmiş olan Doktor Halil Rifat Bey ile Doktor Salman Sami Bey, Kadri Kaptan'ın teknesiyle adaya ulaşırlar. Çanakkale Cephesi'nde bulunmuş olan iki savaş gazisi emekli olmuşlardır ve savaş yıllarında büyük acılar çekmişlerdir. Adalıların yardımseverliğine, sıcakkanlılığına ve dürüstlüklerine defalarca şahit olmuş olan doktorlar, onların memleketlerinden neden sürgün edilmiş olduklarına anlam veremezler. Kiliseyi yıktırılmış olan Hacı Remzi'ye oldukça öfkelenirler ve artık Hacı Remzi gibi çıkarıcı ve fırsatçı kişilerle mücadele edilmesi gerektiğini söylerler. Musa Kazım ile Dengbej Uso, atlarla ilgili destansı hikayeler anlatırlar. Onların atlara olan sevdası, geçmişte kalan mutlu zamanlara duydukları özleminden kaynaklanmaktadır. Ertesi gün kilisenin kalıntılarını gören doktorlar hüsrana uğrarlar. Çünkü savaş yıllarında birçok yaralıyı bu kilisede tedavi etmişlerdir. Kafkas sürgünü olan Salman Sami Bey, derin bir üzüntü halinde adanın içinde dolaşmaya başlar. Bir süre sonra diğerlerinin yanına döner. Ardından doktorların hastalarla ilgileyecekleri uygun bir yer aranır.

Asker Kaçağı Olan Hasan'ın Adaya Gelmesi Birkaç gün sonra adaya, bir grup kadın ve çocuk gelir. Aralarında Karadeniz şivesiyle konuşan ve asker kaçağı olduğu anlaşılan Hasan adlı bir karakter de vardır. Asker kaçağı olduğu için asılmaktan korkan Hasan, Poyraz Musa'dan yardım ister. Poyraz Musa ona yeni bir kimlik çıkarılması için ilgili makamlarla görüşmeye karar verir. Hasan'la empati kurmaya çalışan Poyraz Musa onu çok sevmiştir. Askere gitmek istemeyen Hasan memleketinden göç etmek zorunda kalmıştır.

Temalar

Gelenek *Karınca'nın Su İçtiği* adlı eserde, Kemal'in birçok eserinde olduğu gibi Anadolu coğrafyasında yaşamış olan halkların inançları, adetleri ve gelenekleri üzerinde durulur. Halk hikayelerinden, destanlardan ve rivayetlerden esinlenerek oluşturulan olaylar eserin içine çeşitli biçimlerde serpiştirilmiştir. Yazarın bu tarz anlatılardan esinlenmesinin sebepleri, anlatıda verilmek istenen iletinin anlamını derinleştirmek ve karakterlerin psikolojik durumlarını daha iyi yansıtmak olduğu söylenebilir. İnsanlığın kültürel birikimi bin bir çiçekten oluşan bir bahçe gibidir. Kemal, her kültürün değerli olduğuna ve onlara sahip çıkılması gerektiğine inanmaktadır. Kemal, kaleme almış olduğu çoğu anlatıda Anadolu Alevilerinin inançları üzerinde durmuştur. Bunun dışında anlatıda halk hikayelerinden ve destanlardan faydalandığı da görülmektedir. Hz. Hızır, Sarı Kız, Meryem Ana, Rumların ev duvarlarına çizdikleri resimler ve tasvirler, Kaz Dağı, Dengbej Uso ve eski medeniyetlerden kalma yazıtlar, eserde üzerinde durulan kültürel motiflerden yalnızca bazılarıdır.

Aşk Musa Kazım Ağaefendi'nin kızı Zehra'yla, anlatının başkahramanı olan Poyraz Musa arasında bir aşk ilişkisinin başlayacağı sinyalleri verilir. Anlatı boyunca iki aşığın birbirlerine karşı besledikleri duygular iç monologlar ve anlatıcı tarafından aktarılır. Birbirlerine aşık olan karakterler, utangaçlıklarından dolayı henüz duygularını açmamışlardır. Fakat birbirlerine karasevdayla bağlandıkları her hallerinden bellidir. Poyraz Musa, sıkıntılı bir ruh haline büründüğü zamanlarda Zehra'yla köyüne gitmeyi ve onunla yeni bir hayat kurmayı hayal eder. Bunun haricinde Musa Kazım Ağaefendi Melek Hatun'a aşık olmuş ve uyuduğu zamanlarda onun adını sayıklamaya başlamıştır.

Arkadaşlık Karınca Adası'na yerleşen mübadiller, organik bir şekilde paylaşmaya ve dayanışmaya dayalı bir düzen oluştururlar. Adaya yerleşen her karakter becerilerine ve isteğine göre görevlendirilir. Ada halkının refahı ve huzuru için adil bir işbölümü yapılmaya çalışılır. Poyraz Musa, Vasili, Lena ve Melek Hatun, adaya yeni gelen insanlara yardımcı olurlar ve onlara ne yapmaları gerektiği konusunda yol gösterirler. Koşulların oldukça zorlayıcı olduğu vapur seyahatleriyle adaya gelen mübadillerin durumu oldukça kötüdür. Adaya daha önceden yerleşmiş olan karakterler, onların adada yeni bir hayat kurmaları ve mutlu olmaları için ellerinden geleni yapmaya çalışırlar. Adadaki evler ihtiyaca göre paylaşılır ve erkeklerin tutmuş oldukları balıklar bütün adalılar arasında paylaşılır. Genellikle yemekler hep beraber yenilir. Ada halkı, huzur ve mutluluk ortamının sağlanması için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmaktadır.

Arayış Karınca Adası'na yerleşmiş olan her karakterin ortak bir geçmişi vardır ve her biri birçok ortak özelliğe sahiptir. Zorunlu göç kapsamında Yunanistan'dan göç eden mübadiller olduğu gibi, I. Dünya Savaşıyla Kurtuluş Savaşı'nın ardından memleketlerinden sürgün edilmiş ya da kaçmak zorunda kalmış Doğulular da vardır. Nişancı Veli, savaş döneminde oğullarını kaybetmiş ve künyelerinin köye geldiğini öğrenen eşinin köye döndüğüne inanmaktadır. Nişancı Veli adada yeni bir hayat kurmak ister ve eşiyile oğullarının geri dönmelerini beklemektedir. Sankamış Cephesi'nde savaşın kaybedilmesinin ardından Baytar Cemil'in ailesi Van'ı terk etmiştir. Savaştan dönen Baytar

Cemil, ailesini gidebilecekleri her yerde aramış fakat onları hiçbir yerde bulamamıştır. Karınca Adası'na yerleşmiş olan karakter bir gün onlara yeniden kavuşmayı ümit etmektedir. Urfa'da Fransızlara karşı savaştıktan sonra bir çeteye katılıp Yezidileri ve Arapları öldürmeye başlamış olan Poyraz Musa, bir Bedevi Emirinin kardeşini öldürdükten sonra Emir Sultan'ın yanına sığınmıştır. Emir Sultan'dan önemli hayat dersleri alan Poyraz Musa, yaptığı hataların farkına varmış ve Karınca Adası'nda yeni bir hayat kurmaya karar vermiştir. Fakat Bedevi Emirinin tetikçileri onun peşini bırakmamaktadırlar. Kerim adındaki bir tetikçi, Poyraz Musa'yı adada bulur. O günden sonra Poyraz Musa devamlı olarak ölüm korkusu yaşar. Kendisini rahatlatmak için, kurduğu hayallere sığınır.

Hüzün I. Dünya Savaşı sırasında birçok cephede kanlı mücadelelere girmiş olan Osmanlı Devleti büyük kayıplar vermiştir. Anlatı boyunca Sarıkamış'ta, Çanakkale'de ve Doğu Cephesi'nde yaşanan acılara farklı karakterler üzerinden değinilir. Anlatıda önemli rolleri olan karakterlerin neredeyse hepsi, savaş sırasında yakınlarını kaybetmiştir ya da memleketlerinden sürgün edilmişlerdir. Savaşın neden olduğu vahşete şahit olmuş olan karakterler derin travmalar yaşamışlardır ve geçmişe saplanıp kalmışlardır. Umuda, hayallere ve birbirlerine tutunmaya çalışan karakterler, kendileri için yeni hayat kurmanın mücadelesini vermektedirler. Fakat geçmişin hayaletleri onların peşini bırakmaz. Yaşanan acıların karakterlerin üzerinde yarattığı psikolojik etkiler, farklı biçimlerde okura aktarılır. Mübadele Antlaşması'nın ardından zorunlu göçe tabi tutulan kişiler, memleketlerini terk etmek zorunda kalırlar ve sefalet içinde yola koyulurlar.

Açgözlülük Buhran dönemini fırsata çevirmek isteyen Kavlakzade Hacı Remzi, adaya yerleşmeye çalışan mübadilleri mal ve mülk satarak dolandırmaya çalışır. Yapılan antlaşma gereği toprağından koparılmış olan mübadiller devletin tahsis ettiği yerlere hiçbir ücret ödemediği için yerleşmektedirler. Fakat Kavlakzade Hacı Remzi, devletin çeşitli kademelerinde görev yapan nüfuslu tanıdıklarını kullanarak adanın önemli mülklerini satın alır ve bunları yeni gelenlere satmaya çalışır. Amaçlarına ulaşabilmek için şiddete ve gayrimeşru yollara başvurmaktan asla çekinmez. Anlatıda buhran dönemlerini kendileri için fırsata çevirmeye çalışan bazı karakterlere rastlanmaktadır. Göç sırasında oldukça ucuz malların fahiş fiyatlara satıldığı da görülmektedir.

Kişi İncelemesi

Poyraz Musa

(Açık/Uyumlu)

Karakter Dörtlemenin birinci cildinde de başkarakter olarak rol oynayan Poyraz Musa, işlevsel olarak anlatıdaki rolüne kaldığı yerden devam etmektedir. Adaya gelen mübadillerin sorunlarıyla ilgilenen Poyraz Musa, yardıma ihtiyacı olan karakterlere her konuda destek olmaya çalışır. Poyraz Musa'nın insan sevgisi gün geçtikçe artar ve zor durumda olan herkesin yeni hayat kurmasına yardımcı olmaya çalışır. Bir yandan geçmişinden kaçmaya çalışan Poyraz Musa, diğer yandan geçmişine özlem duymaktadır. Bedevi Emirinin kardeşini öldürmüş olmaktan pişmanlık duyar ve kendisini öldürmeye geldiğinden emin olduğu Kerim konusunda ne yapacağını bilememektedir. Korku veya üzüntüye kapıldığı zamanlarda romantik düşüncelere kapılır ve Vasili'yle Kaba Ada'ya yerleşmeyi düşünür. Kerim tarafından öldürüleceğini düşünen Poyraz Musa paranoyaya kapılır ve bazı geceler uymakta zorlanır. Kurduğu hayaller onu kısmen de olsa rahatlatır. Musa Kazım Ağaefendi'nin kızı Zehra'ya aşık olan karakter, onun çevresinde dolaşmaya başlar ve görünümüne daha çok özen gösterir. Utangaçlığından ve Musa Kazım'a duyduğu saygıdan dolayı duygularını açmakta zorlanır. İç monologlar ve anlatıcı aracılığıyla Zehra'ya karşı beslediği hisler detaylı bir şekilde paylaşılır. Adalıların mutluluğu ve refahı için çalışan Poyraz Musa, çıkarıcı yöneticiler ve tüccarlarla mücadele eder. Derin acılar çekmiş olan başkarakter, emeği ve dürüstlüğüyle karanlık geçmişini geride bırakmaya çalışmaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Duyarlı Poyraz Musa, hayatın bir parçası olan bütün canlıların yaşamlarına değer verir: "Poyraz, usulcana: "Vasili," dedi, "değirmendeki kırlangıç yuvasını gördün mü?" "Gördüm," dedi Vasili şaşırarak. "Civcivleri büyümüş mü?" "Bilmem," dedi Vasili. "Daha, kocaman açılmış şamatacı ağızları sarıydı." "Daha uçmalarına çok var demek." "Çok var." "Yılanlar yuvaya çıkıp yavruları yiyemezler, değil mi?" Vasili güvenli bir sesle: "Yiyemezler," dedi. "İyi öyleyse".

Endişeli Bedevi Emirinin tetikçilerinden biri olduğunu düşündüğü Kerim'i gördükten sonra endişelenir: "Emir doğru söylemiş demek ki, yılanın deliğinde, kuşun kanadının altında da olsam gelip

beni bulurlarmış," diye kendi kendine söylendi. Vasili çaktı mı acaba, diye de düşündü. Her şey apaçık, Vasili gibi her şeyi incisine cıncısına kadar bilen bir cin hiç çakmaz mı? Adamı görür görmez gözleri çakmak çakmak oldu. Ne yapmalı? Belki de bir gariban. Bedevi şeyhinin adamı değil belki de... Şeyhin adamı değil de niçin gizli geldi bu ıssız adaya?"

Düşünceli Anlatının başkarakteri olan Poyraz Musa'nın iç dünyasında olup bitenler üzerinde sıkça durulur: "İnsanların bütün delilikleri, gaddarlıkları bu ölüm korkusu, bu yokoluş yüzünden mi? Ne demişti Vasili, ölüm korkusundan kaçtım papaz okulundan. Orada insanın üstüne dört yandan ölüm, karanlık yağıyor, insanın, yoğun karanlık içinde eli ayağı çözülüyor, insan ölümden ne kadar korkarsa o kadar da ölüm mü istiyor, yalan".

Yardımsaver Poyraz Musa, adaya yerleşmeye çalışan mübadillere elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışır: "Bak Hüsmen, şimdi sana bir mektup vereceğim, bunu alıp müdür Vahap Beye götüreceksin. O seni komisyona gönderecek. Sen de onlardan bir ev, bir de dükkân isteyeceksin, onlar senden hiç para istemezler, tapuyu alıp Kadri Kaptanla geri döneceksin. Yoook, ben burada," acı acı güldü, "bu cennet hapisanede kalmak istemiyorum, dersin," elini iç cebine attı, Hüsmenin kesesini çıkardı, "al paranı da güle güle git. İnşallah pişman olmazsın. İstersen de evi, dükkânı alır, sonbahara kadar ada dolmazsa bu yakınlardan sana bir yer buluruz. Hele başını sokacak bir evin olsun".

Dostane İnsanların çekmiş oldukları acıları anlayan ve onlarla empati kurmaya çalışan Poyraz Musa, dürüstlüğüne inandığı herkese karşı oldukça candan davranır: "Baytar, Kadri Kaptanın teknesinden indi. Poyraz Musa onu tekne uzaklardayken tammiş, iskeleye inmişti. Kırk yıllık dostmuş gibi kucaklaştılar. Bu sırada da adadakiler de iskeleye indiler, Poyraz Baytarı onlara tanıttı. Hep birden "Hoş geldin," dediler, Poyraz Musayla Baytar önde, yürüyüp çınarların altındaki sedirlere oturdular".

Tedirgin Öldürülme korkusu yaşayan Poyraz Musa, geceleri uyumakta zorlanır ve bu durumu takıntı haline getirir: "Kamışlıktan çıktı, tepeye kadar otların sardığı her çukura, her çalı kümesinin içine, her kayanın arkasına baktı. Birden aklına geldi, böyle ne arıyordu, güldü, geriye döndü, yamaçtan aşağı inerken gözleri daha çallıların içinde bir şeyler arıyordu. Gene geldi, usullacık kamışların içine girdi, sarmaşıklar, böğürtlenler, yaban asmaları, dikenler sarmış, adını bilmediği çalı köklerinin arkalarına baktı. Bir yeşil yılan gördü, aldırmadı, yılan aktı gitti. Birkaç da kuş yuvası gördü. Oradan evlerin arkasına geçti. Vasilinin evinin oralara kadar gitti, denizin kumluklarından yükselen pas rengi kayalıkları dolaştı, sinerek elinde tabancası, narlığın yöresini dolaştı, bahçenin içinden en küçük çitirtti gelse irkiliyordu".

Aşık "Poyraz, Zehra'yı, Musa Kazım Ağaefendi'yi, Girit'i, sülün gibi atları, Zehra'yla evlenirse, bir de çocukları olursa, bedevi şeyhinin adamları, bu gidişle, onu bulup öldüreceklerdi, Zehra, bu gurbet elde, başında çocuklar, bu ıssız adada kimsesiz, kimlerin eline bakacak, diye düşünüyordu".

Nişancı Veli

(Uyumlu)

Karakter "Tekneden, önce yaşlı bir adam çıktı. Beli bükülmüş, kırçıl, kirli sakallı adam küçücük kalmış, avurdu avurduna geçmişti. Bir deri bir kemikti. Kaburgaları sayılıyordu. Şalvarı, gömleği, paçalı donu liyme liyme olmuştu. Yüzü kırışık içindeydi. Kırışık içindeki yeşil, fıldır fıldır gözleri derine kaçmış, kırışıkların arasında yitmişti. Adam sağma soluna dönerek yöreye şöyle bir bakındı, beli biraz daha büküldü, bacakları onu götüremedi, yavaşça olduğu yere sağıldı, tahtaların üstüne oturdu". Karadeniz'in dağ köylerinden birinde aşık olduğu Sultan'la evlenmiş ve bütün mülklerini satmasının ardından onun köyünde yaşamaya başlamıştır. On bir yıl askerlik yaptıktan sonra üç oğlu savaşa gider ve bir daha geri dönmezler. Yunanistan'dan gelen göçmenlerin onların köyüne yerleşmeleri üzerine silah zoruyla adayı terk etmek zorunda kalırlar. Açlıktan ölmek üzereyken adaya varırlar. Fakat bir süre sonra eşi Sultan, çocuklarının geri döneceği umuduyla köyüne geri döner. Nişancı Veli üç torunuyla birlikte adada kalır. Adalılar tarafından iyi bakılan Nişancı Veli, kendisini toparladıktan sonra işe koyulur ve adanın en önemli isimlerinden biri haline gelir. Balıkçılıktaki yetenekleri insanları kendisine hayran bırakır. Nişancı Veli, memleketinin en namılı eşkiyalarından biridir. Uzun bir süre insanlardan bunu saklar fakat silah kullanmadaki yeteneği de ortaya çıkınca bazıları onun eski bir eşkiya olduğunu anlar. Nişancı Veli, Poyraz Musa'nın ve Vasili'nin en yakın arkadaşı olur. Poyraz Musa'yı tetikçilerden korumak için canını bile vermeye hazırdır. Bundan dolayı kasabadan silah ve mermi aldırır. Zaman zaman karakterin yazarın sözcülüğünü yaptığı görülmektedir.

ÖRNEK ANILAR

Dostane Nişancı Veli oldukça sıcakkanlıdır ve insanlarla samimi ilişkiler kurar: "Allah sana da, dağına da uzun ömürler versin Melek Hatun. Türkü söyleyen aşıklarınız da daim olsun".

Tokgözlü Büyük acılar yaşamış olmasına rağmen, gelmiş olduğu adanın güzelliğinden ve insanların dolaylı tanrıya şükreder: "Gözleri yuvalarında fıldır fıldır döndü, ayağa kalktı, iskelenin üstüne yürüdü, sağ yana geçti, ayak basmamış bir yer buldu, kibleyi şavulladı, namaza durdu. Namaz kılarken zorlanıyor, eğilip kalkarken dizleri, beli, kolları çatır çatır ediyor, ağrıyordu. Gene de namazını sürdürüyordu aydınlık yüzüyle. Allahına, onlara böyle güzel, büyük bir ada, başlarını sokacak, hem de boyalı, hem de her birisinin içi tasvirli köşkler bağışladığı için hamdederek".

Yetenekli Nişancı Veli, becerileri sayesinde kısa sürede adalıkların sevgisini ve saygısını kazanır: "Beni balığa götürürsen sana çok kırmızı denizin kırmızı barbunyasını tutarım. Ben balıkçıyım, şöyle uzaktan denizin yüzüne bir bakayım, nerede verimli bir taş, nerede bir balık tarlası var bulurum. Ben Karadenizliyim, Kanal savaşındaki kırmızı denizin de balıkçısıyım. Bizim ordunun paşası, üç yıl, benim kırmızı denizden tuttuğum kırmızı barbunileri yiye yiye şişti, küp gibi oldu".

İnatçı Nişancı Veli, istediklerini yapmak konusunda ısrarcıdır: "Yeter be," diye bağırdı, "ikide bir de böyle yalancıkıtan adama kızıp durma. Bak kafamı da kızdırma. Şimdi şuradan binerim bir tekneye giderim buradan. Adan da, padişahlığın da senin olsun".

Gizemli Nişancı Veli, geçmişinin önemli bölümlerini uzun bir süre kimseye anlatmaz: "Hele dur bakalım, bu iş karışık bir iş, yakında Nişancı'nın neyin nesi olduğunu öğreniriz. Bana göre bu adam şu bizim denizi de avucunun içi gibi biliyor." "Bana göre de biliyor. Yoksa, oltayı salar salmaz, göz açıp kapayıncaya kadar... Denizin üstünde mi yazıyordu orasının mercan taşı olduğu..." "Göz açıp kapayıncaya kadar... Balıklar koşuyor, sıraya giriyorlardı sanki onun oltasına yakalanmak için".

Cömert "Dokuz yıl askercilikten sonra Çöl Yemenden yürüyerek Karadeniz dağlarına kadar gelen, başına yiğitlerini toplayan, zenginden alıp fakire veren mahpusaneye düşen, Sinop mahpusunu da bir ay sonra da yarıp çıkan, yedi denizleri de kendine mekan tutan bu Nişancı Veli artık (...)".

Saygın "O köyde, o dağlarda gezen kabadayı gezen, sözünü kimseden esirgemeyen, gözünü daldan budaktan sakınmayan, Nişancı Veli deyince ağlayan çocukların avunduğu, yollarda perişanlık çökünce, kimse kimseye söz geçiremeyince, sözünü geçiren o Nişancı Veli bu Nişancı Veli değildi. Ulu denizlerin Hızırı o Nişancı Veli bu Nişancı Veli değildi. O ki yavuz atlara binerdi, denizlerde tekneleri yüzerdi, bu Nişancı Veli, o kartal gözlü Nişancı Veli değildir".

Bilge Büyük acılar çekmiş ve zorlu badireler atlatmış olan Nişancı Veli, hayattan önemli dersler çıkarmıştır: "Uykusuz, gergin, hiç düşünmediği kadar çok deniz, çok kayalık, çok savaş çok insan, çok ölüm düşünüyor. Her savaşı düşündükçe torunlarını da birlikte düşünüyor, torunlarını düşünürken bir el mengene gibi yüreğini sıkıyor, torunlarını kaçıracağı yeri bulamıyor. Çöllere, çöllerin ta ortasına, yedi denizlerin ötesine kaçırır da orada savaş var. Çırpınıyor, çıldırıyor, her yerde, her yerde savaşıyorlar, Allah bin belalarını versin, bu dünyaya, bu denize, bu ağaçlara, bu çiçeklere, şu gülen çocuklara, şu arılara kurban olası musibet insanlar. Savaşa daha başlamadan, inşallah hepinizin gözleri çıkar, çıkar da önünüzü göremez, kurşun atacak yeri bulamaz olursunuz."

Kavlakzade Hacı Remzi

(Kapalı/Vicdansız)

Karakter "Gittikçe yüzü asılan Poyraz, onun yarı çıplak başına, incecik dudaklarına, seyrekle dişlerine, beyaz kolalı gömleğine, kırmızı kravatına bakıyordu. İyi terzi elinden çıkmış lacivert giyitini sanki bugün giymişti. Lacivert külot pantolonun ütüsü kılıç gibiydi. Ayaklarına körüklü bir çizme çekmiş çizmenin koncuna da sapı gümüş savatlı kamçısını sokmuştu. Uzun bıyıkları düşüktü. O durmadan konuştuğu Poyraz onun giyitleriyle oyalanıyordu. Yarı çıplak başına mor püsküllü, yeni kalıptan çıkmış fesini takmamıştı. Neden takmamış da başı açık gelmişti buraya kadar? Neden kalpak giymemişti? Biliyordu, bunlar başı açık dolaşamazlardı. Bir İstiklal Savaşı gazisine fesle geleceğine, kalpakla gelemeyeceğine göre, yarı çıplak başla gelmeyi yeğlemişti". Dörtlemenin birinci cildinde de yer alan anlatı kişisi, eserin en kötücül karakteridir. Fırsatçı, çıkarıcı, ırkçı ve bencil bir kişiliktir. Buhran dönemini fırsata çevirmek isteyen Kavlakzade Hacı Remzi, adaya yerleşmeye çalışan mübadilleri mal ve mülk satarak dolandırmaya çalışır. Yapılan antlaşma gereği toprağından koparılmış olan mübadiller

devletin tahsis ettiği yerlere hiçbir ücret ödemedi yerleşmektedirler. Fakat Kavlakzade Hacı Remzi, devletin çeşitli kademelerinde görev yapan nüfuslu tanıdıklarını kullanarak adanın önemli mülklerini satın alır ve bunları yeni gelenlere satmaya çalışır. Amaçlarına ulaşabilmek için şiddete ve gayrimeşru yollara başvurmadan asla çekinmez. Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan kasaba reisliğine aday olur. Kendisini bir savaş kahramanı olarak göstermeye çalışsa da, bölgede yaşayan herkes onun asker kaçağı olduğunu ve Yunan ordusu için casusluk yaptığını bilmektedir. Ada halkı ve Kavlakzade Hacı Remzi arasındaki mücadele, anlatının ana çatışmalarından bir tanesidir.

ÖRNEK ANILAR

Zalim Kendi çıkarları için azınlık olanlara zulmetmekten çekinmez ve üstünlerin hukukunu savunur: "Bize ihanet eden Rumların namı nişanı kalmasın. Bu kilise kalırsa onlar geri gelirler, işte kilisemiz derler, seni de beni de bu adadan, bu topraklardan Orta Asya- ya, geldiğimiz yerlere sürerler. Bu kiliseyi, elime geçen bütün kiliseleri yıkacağım".

Paranoyak Kirli işlere bulaşmış olan Hacı Remzi, Poyraz Musa'nın devlet tarafından görevlendirilip adaya gönderilmiş bir casus olduğunu düşünür: "Korktuğum başıma geldi," diye düşündü. 'Acaba bu cin gibi adamı niçin gönderdiler buraya, bu adada ne biçim bir istihbarat yapılır ki? Rus gemilerini gözetliyor desem Ruslar devletimizin dostu, Yunanlılar desem Vasili'den başka Rum kalmadı, belki de bizim istihbaratımızı yapıyor ama bizimle de hiçbir ilişkisi yok ki. Düşüncesini burada kesti. Devlet işidir, akıl sır ermez ki, gene de ben, biz Nişancı Veli Ağa'ya gereğince davranmalıyız,' dedi içinden".

Mağrur Hacı Remzi, ada halkını küçümser: "Kavlakzade Hacı Remzi iskeleye yanaşan teknesinden indi, çınarların altına, dimdik, göğsünü şişirerek yürüdü, geldi çeşmenin yanında durdu (...)".

Kurnaz Poyraz Musa'ya iltifatlar ederek onu etkilemeye ve kendi tarafına çekmeye çalışır: "Hacı Remzi coşmuş, kendinden geçmiş konuşuyor, Poyraz utancından büzüldükçe büzülüyor, onun küçük fıldır fıldır dönen gözlerine bakamıyor, övgü sözleri ardı ardına sıralanıyordu".

Hoşgörüsüz Hacı Remzi, azınlıkların inançlarına ve kimliklerine saygı göstermemektedir: "Kiliseyi niçin satın aldınız, ne işinize yarar, geçende Vasiliyle kilisenin içine girdik, bomboş, çırılçıplak. Dört duvardan başka bir şey yok." "Onlar geldiklerinde, işte kilisemiz, burası bizim vatanımızdır, diyemesinler, diye. Zaten kilisenin içinde bir şey yok. Birkaç ikona, birkaç sıra, Meryem Ana heykeli, damın kiremitleri".

Korkak Mustafa Kemal'in adamlarından biri olduğunu düşündüğü Poyraz Musa'dan çekinmektedir: "Mekteple birlikte, iki muallim evini bana satacaksın, kaç paraya almışsan." "Size yadigarım olsun efendim. Bir hata işledik kusurumuza kalınmaya efendimiz. Kul kusursuz olmaz, demiş atalar. Size yadigarım olsun".

Düzenbaz İstediklerini elde etmek için şiddete başvurmadan ve güçlü bağlantılarını kullanmaktan çekinmez. İsmail Onbaşı onunla ilgili şöyle der: "Kavlakzade hızarlılarla geldi, asker kaçağı, emrinde de candarmalar, asker kaçağı bütün çınarları kestirdi. Bu çınarların hepsi Elia Efendinin dedesinin dedesinden kalmıştı. Kavlakzade Remzi çiftliğe her sabah geldiğinde Elia, Elia, Çorbacı Elia, çiftliğini bu hırpoya emanet etmişsin, gel de çiftliğini gör, gel de çiftliğini emanet ettiğin o yürekli babayiğidinin halini gör, diyor. Kavlak beni boyuna aşağılıyor. Candarmalar var, benim ağızım açılmıyor ya içim içimi yiyor. Bıçkılar, hızarlar durmadan işliyor, benim sesim çıkmıyor, candarmalar var. Ben deliriyorum ama elden ne gelir, candarmaların eline bir geçersen, candarma milletini iyi biliyorum, Allah var demezler, ellerine geçirdiklerinin kemiklerini un ufak ederler. Ya da öldürür, ölüsünü ıssız bir koyağa, ya da denize atarlar, inşallah geri dönmez. Elia, dönüşte çiftliğini böyle görmez".